

2 प्राकृतिककृषि राज्यस्य भविष्यं निर्मातुं विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णा भूमिका- मुख्यमंत्री

3 गीतानिकेतन-आवासीय-विद्यालयस्य विशिष्टा उपलब्धिः 42 छात्रैः संस्कृतविषये शतप्रतिशतम् अङ्कः प्राप्ताः

5 जयपुरस्य राजकीया खगोलीय-विरासतम् सप्तदशशताब्द्याः विशालं एस्ट्रोलेब यन्त्रं लण्डन-नगरे नीलामी-प्रक्रियायै सज्जम्

भारत-न्यूजीलैण्ड मुक्तव्यापारसन्धिः (FTA)
भारत-न्यूजीलैण्ड-देशयोः मध्ये अद्य मुक्तव्यापारसन्धौतायां हस्ताक्षरं भविष्यति। अद्य नवदिल्ल्यां भारतस्य वाणिज्यमन्त्री पीयूषगोयलः न्यूजीलैण्ड-देशस्य मन्त्रिणा टोड् मैक्ले महोदयेन सह ऐतिहासिके मुक्तव्यापारसन्धौतायां (FTA) हस्ताक्षरं करिष्यति। एतेन सन्धौतेन भारतस्य शतप्रतिशतं निर्यातेभ्यः सीमाशुल्कं समाप्तं भविष्यति, येन उभयदेशयोः व्यापारिकसम्बन्धाः सुदृढाः भविष्यन्ति।

प्रधानमन्त्रिणः सिक्किम-भ्रमणम्
प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी सिक्किम-राज्यस्य स्थापनायाः स्वर्णजयन्ती-समारोहे भागं ग्रहीष्यति। प्रधानमन्त्री अद्य सिक्किम-राज्यस्य द्विदिवसीय-भ्रमणाय गमिष्यति। तत्र सः राज्यस्य स्थापनायाः पञ्चाशत्तम-वर्षस्य समापन-समारोहे भागं स्वीकरिष्यति तथा च ४,००० कोटिरुपयकाणां विकासपरियोजनानां शिलान्यासं उद्घाटनं च करिष्यति।

मानवेन्द्र-दुर्घटना-प्रकरणे कोल-एलेनस्य न्यायालयप्रस्तुतिः
डोनाल्ड-ट्रम्प-हत्याप्रयासे अभियुक्तः कोल-एलेनः अद्य संघीय-न्यायालये उपस्थाप्यते। वासिङ्गटने 'व्हाइट हाउस कॉरस्पोंडेंट्स डिनर' कार्यक्रमे डोनाल्ड-ट्रम्प-महोदयं लक्ष्यीकृत्य गोलिकाप्रहारं कृतवान् ३१ वर्षीयः अभियुक्तः कोल-एलेनः अद्य न्यायालयं प्रति नेष्यते। गुप्तचरविभागेन (Secret Service) एषः त्वरितमेव निरुद्धः आसीत्।

माली-देशे रक्षातन्त्रे प्रहारः
माली-देशस्य रक्षातन्त्रे सङ्घटितः आतङ्कवादी प्रहारः, रक्षामन्त्री सादियो-कामारा मृतः। पश्चिमी-अफ्रीका-देशस्य माली-इत्यस्य सैन्यशिविरेषु आतङ्कवादिभिः सङ्घटितरूपेण प्रहाराः कृताः। अस्मिन् भीषणे प्रहारे देशस्य रक्षामन्त्री सादियो-कामारा स्वप्राणान् अत्यजत्। अनेन सहैव अनेके सैनिकाः अपि हताः।

देशे 'एचपीवी' (HPV) लसीकरण-अभियानस्य आरम्भः
चतुर्दशवर्षीयाभ्यः कन्याभ्यः अद्यतः 'एचपीवी' लसीकरणस्य विशेषम् अभियानं प्रचलति। गर्भाशयस्य कर्करोगात् (Cervical Cancer) रक्षणाय अद्य २७ अप्रैलतः राष्ट्रव्यापी विशेषम् अभियानं आरम्भम्। अस्मिन् सप्तदिवसीय-कार्यक्रमे १४ वर्षपर्यन्तं कन्याभ्यः विनामूल्यं एचपीवी-सूच्यौषधं (Vaccine) दीयते।

मन-की-बात इति कार्यक्रमे प्रधानमन्त्रिणा जनगणना-अभियाने जन-सहभागितायै आह्वानं कृतम् तेन आश्वासितं यत् प्रदत्ताः सूचनाः पूर्णतया सुरक्षिताः भविष्यन्ति

मन-की-बात इति कार्यक्रमे प्रधानमन्त्री स्वविचारान् प्रकटितवान्। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी देशस्य परमाणु-वैज्ञानिकान् प्रशंसन् यैः तमिलनाडु-राज्यस्य कल्पक्कम नगरे फास्ट-ब्रीडर-रिएक्टर इत्येतत् क्रान्तिकर्तां प्रापयित्वा देशस्य गौरवं वर्धितम्। श्रीमोदी अवदत् यत् क्रिटिकैलिटी सा स्थितिः वर्तते यस्यां कोऽपि परमाणु-संयन्त्रं प्रथमवारं स्वयमेव निरन्तरं परमाणु-शृङ्खला अभिक्रियायां सफलं भवति। एषा स्थितिः रिएक्टर-यन्त्रस्य कार्यान्वयन-चरणे प्रवेशस्य प्रतीकभूता विद्यते। प्रधानमन्त्रिणा एतत् भारतस्य परमाणु ऊर्जा-यात्रानां ऐतिहासिक सोपानत्वेन वर्णितम्। तेन सबलं प्रोक्तं यत् अयं परमाणु-रिएक्टर इत्येतत् पूर्णतया स्वदेशी-तन्त्रज्ञानेन निर्मितः। अत्रावसरे प्रधानमन्त्रिणा

प्रवर्तमानस्य जनगणना-अभियानस्य विषयेऽपि प्रकाशितम्। तेनोदीरितं यत् प्रत्येक भारतीयेन विश्वस्य बृहत्तमस्यास्य जनगणना-अभियानस्य विषये ज्ञातव्यम्। श्रीमोदिना कथितं यत् सप्तविंशत्यधिक-द्विसहस्रतमस्य जनगणना पूर्णतया डिजिटल रूपेण आयोज्यते, यत्र सर्वाः सूचनाः साक्षात् प्राङ्गीय-माध्यमेन सङ्गृहीताः भविष्यन्ति। सः देशवासिभ्यः अस्यां प्रक्रियायां भागं ग्रहीतुं तथा च अस्य अभियानस्य साफल्यं सुनिश्चितुं अभ्यर्थितवान्। श्रीमोदी प्रावोचत् यत् मई-मासस्य आरम्भः बुद्ध पूर्णिमा इत्याख्येन पावन पर्वणा सह जायते। सः सर्वानपि शुभाकामनां प्रयच्छन् अवदत् यत् भगवतः सन्देशः अद्यत्वेऽपि अत्यन्तं प्रासङ्गिकं वर्तते। एतदतिरिच्य तेन पूर्वोत्तर-भारतस्य वंश-तृण-क्षेत्रे प्राप्त-साफल्यस्य विषयेऽपि चर्चा कृता। सः कथितवान् यत् पूर्वं यत् भारत-रूपेण प्रतीयते स्म, तदधुना उद्योग-नवाचार-वृत्तिषु च नवीनां शक्तिं प्रयच्छति। अन्ते प्रधानमन्त्रिणा फ्रान्स-देशस्य बोर्दो-नगरे आयोजितायां यूरोपियन ग्लोबल-मैथेमेटिकल ओलम्पियाड-स्पर्धायां षष्ठं स्थानं प्राप्तवतः भारतीय-दलस्य प्रशंसा कृता। अस्मिन् प्रातिभयुक्ते दले मुम्बईय्याः श्रेया मुन्धरा, तिरुवनन्तपुरम् इत्याख्यस्य सञ्जना चाकी, चेन्नई-नगरस्य शिवानी भरत कुमारः तथा च कोलकातायाः श्रीमयी बेरा इत्येताः सम्मिलिताः आसन्।

"आगामिदशकेषु भारतस्य तकनीकी-क्षमता एव देशस्य शक्तिं निर्धारयिष्यति" - डॉ. जितेन्द्रसिंहः

नवदेहली/लॉस एंजेलिसः। विज्ञान-प्रौद्योगिकी-मन्त्री डॉ. जितेन्द्रसिंहः उक्तवान् यत् आगामिषु दशकेषु भारतस्य या तकनीकी-क्षमता वर्तते, सा एव राष्ट्रस्य सामर्थ्यं निश्चिष्यति। सः अमेरिकादेशस्य 'लॉस एंजेलिस' नगरे आयोजिते 'पैन-आईआईटी एलुमनाई' (Pan-IIT Alumni) सम्मेलने आभासी-माध्यमेन (Virtual) सम्बोधनकाले एतद् प्रतिपादितवान्। अस्मिन् अवसरे सः शिक्षा-क्षेत्रस्य, उद्योगस्य तथा सर्वकारस्य च मध्ये गम्भीर-सहयोगस्य आवश्यकतायाम् बलं दत्तवान्। सः भारतीय-प्रवासि-समुदायम्,

विशेषतः आईआईटी-संस्थानस्य पुरातन-छात्रान्, भारतस्य तथा वैश्विक-नवाचारस्य (Innovation) मध्ये एकाम् अतीव महत्त्वपूर्णां सेतु-शृङ्खलां वर्णितवान्। तेन अधिकं स्पष्टीकृतं यत् निवेश-मार्गदर्शन-संस्थागतसहयोग-नीतिगतभागिदारीणां माध्यमेन एतेषां योगदानं देशस्य विकासं निरन्तरं सुदृढं करोति। अस्मिन् सम्मेलने विश्वस्य विभिन्नेभ्यः भागेभ्यः तकनीकी-विशेषज्ञाः, उद्ययिनः साहसिकाः (Entrepreneurs), शोधकर्तारः तथा च निवेशकाः भागं गृहीतवन्तः।

सुभाषितम्

न प्रहृष्यति सन्माने,
नापमाने च कुप्यति।
न क्रुद्धः परुषं ब्रूयात्,
स वै साधूतमः स्मृतः॥

जो मनुष्य किसी के सम्मान या प्रशंसा करने पर अभिमान न करे, किसी के अपमान या निंदा करने पर कुपित न हो, कभी भी क्रोध में आकर किसी को बुरे वचन न कहे, ऐसे मनुष्य को साधु अर्थात् सज्जन जानना चाहिए, सज्जन व्यक्ति इन गुणों से युक्त होता है।

हिमसंस्कृतवार्ताः
हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य एकवर्षस्य सदस्यता 900 ₹
One year subscription to the daily Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message saying hello on the number below.
7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते, राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति
कार्यालयः
हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जमवा कोटणा तहसीलपरिसरस्य समुच्चो कन्वा कोटणा जिना कागजु हि.प्र.
पत्रव्यावाहसङ्केताः-१७७९९९
सङ्केताः-प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

प्रख्यात-चित्रकारस्य रघुराय-महोदयस्य निधनम्, कलाजगति शोकस्य वार्ता
नवदेहलीः प्रख्यातः छायाचित्रकारः (Photographer) रघुरायः गतदिने पञ्चत्वं गतः। सः ८३ वर्षीयः आसीत्, विगतवर्षद्वयात् 'कर्कट' (Cancer) रोगेण सह युध्यमानः आसीत्। श्रीरायः स्वकीयायाः उत्कृष्ट-छायाचित्रकला-माध्यमेन विश्वस्य ध्यानं आकर्षितवान् आसीत्। तस्य छायाचित्रकला प्रायः आधुनिक-भारतस्य "दृश्य-अभिलेखः" (Visual Archive) इति कथ्यते। विशेषतः 'बाङ्गलादेश-मुक्ति-सङ्ग्रामः' तथा 'भोपाल-गैस-त्रासदी' इत्यनयोः सम्बद्धानि तस्य छायाचित्राणि अद्यापि स्मरणीयानि जीवन्ती च सन्ति।

प्राकृतिककृषिं राज्यस्य भविष्यं निर्मातुं विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णा भूमिका- मुख्यमंत्री

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुकुब्: रविवासरे शिमलातः आभासीय-माध्यमेन (Virtual) 'डॉ. वाई. एस. परमार' औद्यानिकी- वानिकी- विश्वविद्यालयाय ३४.३१ कोटिरूपकाणां विकासत्मक- परियोजनानां उद्घाटनं शिलान्यासं च अकरोत्। तेन हमीरपुरस्य 'नेरी' स्थिते औद्यानिकी- वानिकी- महाविद्यालये ३.६३ कोटिरूपकाणां व्ययेन निर्मितस्य १०७ छात्रक्षमतायुतस्य छात्रावासस्य उद्घाटनं कृतम्। सः लाहौल-स्पीति-जनपदस्य 'ताबो' स्थिते १.४८ कोटिरूपकाणां व्ययेन निर्मितस्य 'कृषि विज्ञान केन्द्रस्य' प्रशासनिकभवनस्य अपि उद्घाटनम् अकरोत्। मुख्यमन्त्रिणा नेरी हमीरपुरे ८.५७ कोटिरूपकाणां व्ययेन निर्मायमाणस्य 'कार्यशील-महिला- छात्रावासस्य' शिलान्यासः कृतः। एवमेव हमीरपुरस्य 'खगल' स्थिते औद्यानिकी- वानिकी- महाविद्यालये ८.६८ कोटिरूपकाणां व्ययेन निर्मायमाणस्य अन्यस्य कार्यशील- महिला- छात्रावासस्य अपि शिलान्यासः कृतः। अनयोः उभयोः छात्रावासयोः ५०-५० निवासिनां क्षमता भविष्यति। तेन सोलनस्य 'नौणी' स्थिते मुख्यपरिसरे ११.९५ कोटिरूपकाणां व्ययेन निर्मायमाणस्य १०० निवासिक्षमतायुतस्य कार्यशील- महिला- छात्रावासस्य अपि शिलान्यासः कृतः। अस्मिन् अवसरे मुख्यमन्त्री अवदत् यत् प्राकृतिककृषिः

हिमाचलप्रदेशस्य भविष्यम् अस्ति। राज्यसर्वकारः एतान् प्रोत्साहितं करोति। तेन उक्तं यत् कृषकान् प्राकृतिककृषिं प्रति प्रेरयितुं विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णा भूमिका वर्तते। मुख्यमन्त्रिणा स्पष्टीकृतं यत् केन्द्रसर्वकारेण 'राजस्व-हानि-अनुदानस्य' स्थगने कृते सत्यपि राज्यसर्वकारः शिक्षा- स्वास्थ्य- ग्रामीण- अर्थव्यवस्थानां सुदृढीकरणाय निरन्तरं प्रयासं करोति, एतेषां क्षेत्राणां च विकासाय पर्याप्तं धनं सुनिश्चितं करोति। तेन कथितं यत् प्राकृतिककृष्या सह सम्बद्धाः द्विलक्षाधिकाः (२,००,०००) कृषकाः पञ्जीकृताः सन्ति, येषु प्रायः १.९८ लक्षेभ्यः प्रमाणपत्राणि अपि वितरितानि। मुख्यमन्त्रिणा सुखबुमहोदयेन उक्तं यत् कृषिः राज्यस्य अर्थव्यवस्थायाः आधारः अस्ति। प्रदेशस्य प्रायः ९० प्रतिशतं जनसङ्ख्या ग्रामीणक्षेत्रेषु निवसति, ५३.९५ प्रतिशतं जनाः चप्रत्यक्षतया कृषौ आश्रिताः सन्ति। अतः राज्यसर्वकारः प्रगतिशीलनीतीः कृषकहितैषिणीः योजनाश्च प्रवर्तयति येन ग्रामीण- अर्थव्यवस्था सशक्ता भवेत्।

मुख्यमन्त्री अवदत् यत् प्राकृतिकविधिना उत्पादितसस्यानां कृते हिमाचलप्रदेशः देशे सर्वाधिकं 'न्यूनतम-समर्थन-मूल्यम्' ददाति, येन कृषकाः स्वपरिश्रमस्य न्याय्यं मूल्यं प्राप्नुयुः। अस्मिन् वर्षे प्राकृतिक-गोधूमस्य समर्थनमूल्यं ६० रूप्यकेभ्यः वर्धयित्वा ८० रूप्यकाणि प्रति किलोग्रामं कृतं, मक्कस्य मूल्यं ४० तः ५० रूप्यकाणि, पाङ्गी-घाटी-यस्य (जौ) मूल्यं ६० तः ८० रूप्यकाणि तथा हरिद्रायाः (हल्दी) मूल्यं ९० तः १५० रूप्यकाणि प्रति-किलोग्रामं कृतम् अस्ति। पाङ्गी क्षेत्रं राज्यस्य प्रथमं पूर्णतः 'प्राकृतिककृषि- उपमण्डलम्' इति घोषितम्। तेन उक्तं यत् प्रथमतया आर्द्रकम् (अदरक) अपि समर्थनमूल्यस्य सीमायाम् आनीतं, यस्य कृते ३० रूप्यकाणि प्रति किलोग्रामं दरः निश्चितः। एतदतिरिच्य, गोदुग्धस्य क्रयमूल्यं ६१ रूप्यकाणि प्रति-लीटरं तथा महिषीदुग्धस्य क्रयमूल्यं ७१ रूप्यकाणि प्रति-लीटरं निर्धारितम् अस्ति।

हिमाचलप्रदेशे सतर्जनं भविष्यति कष्टकरम्, विना वारन्तं भविष्यति बन्धनम्; गृहविभागेन अधिसूचना प्रसारिता

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशे अधुना कस्यपि भयदर्शनं अथवा संतर्जनं महार्घं भवितुं शक्नोति। राज्यसर्वकारेण एकं सुदृढं पदक्षेपं स्वीकुर्वता भारतीय न्याय संहिता, २०२३ इत्यस्य धारा ३५१ अन्तर्गतं आगच्छन्तः अपराधाः राज्ये 'संज्ञेय' तथा 'प्रतिभूतिरहितं' इति घोषिताः सन्ति। गृहविभागेन प्रसारितायाः अधिसूचनायाः पश्चात् एषः नियमः तत्कालं प्रवृत्तः जातः। अधिसूचनानुसारं, पूर्वं ये प्रकरणाः भारतीय दण्ड संहिता (IPC) इत्यस्य धारा ५०६ अन्तर्गतं पञ्जीकृताः भवन्ति स्म, ते अधुना नवीनविधानस्य धारा ३५१ अन्तर्गतं आगमिष्यन्ति। अस्मिन् परिवर्तने सति आरक्षकदलाय (Police) एतादृशेषु प्रकरणेषु विना वारन्तं जनं बन्धयितुं तथा कठोरविधिकार्यविधिं कर्तुं च अधिकारः प्राप्तः अस्ति। गृहविभागस्य अतिरिक्त-मुख्यसचिवेन कमलेश कुमार पन्तेन इयम् अधिसूचना निर्दिष्टा।

HP PANCHAYAT ELECTION- राज्यस्य जनजातीयक्षेत्रेषु युगपत् निर्वाचनस्य सज्जीकरणम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। राज्यस्य जनजातीयक्षेत्रेषु युगपत् पञ्चायतनिर्वाचनानि कारयितुं सज्जीकरणं क्रियते। लाहौल- स्पीति-किलाड इत्यनयोः ग्रामपञ्चायतेषु अपि अन्यपञ्चायतैः सहैव निर्वाचनानि आयोजयिष्यन्ते। एतदर्थं निर्वाचन-आयोगः पूर्णसिद्धतां करोति। यद्यपि जनजातीयक्षेत्रेषु पञ्चायतानां कार्यकालः अग्रस्तमासपर्यन्तं वर्तते। वर्ष २०२१ मध्ये एतेषु पञ्चायतेषु सितम्बरमासे पञ्चायतीराजसंस्थानां निर्वाचनानि अभवन्। हिमपातेन एतेषु क्षेत्रेषु निर्वाचनसमयसारिणी राज्ये बहुवारं परिवर्तनीया अभवत्। एवं सति अस्मिन् वारे अद्यापि ऋतुः स्वच्छः अस्ति तथा च हिमपातः अपि न्यूनः जातः। अतः पञ्चायतनिर्वाचनस्य घोषणया सहैव लाहौल-स्पीति-किलाड इत्येतयोः ५१ ग्रामपञ्चायतेषु युगपत् निर्वाचनानि कारयिष्यन्ते।

राष्ट्रपतेः शिमला-प्रवासाय कठिना सुरक्षा, १००० तः अधिकाः आरक्षकाः नियुक्ताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। राष्ट्रपतेः प्रस्तावित- शिमला-प्रवासं लक्ष्मीकृत्य जनपद- आरक्षकदलेन व्यापका सुरक्षा यातायात- व्यवस्था च पूर्णा कृता। आरक्षक-प्रशासनेन स्पष्टीकृतं यत् प्रवासकाले सुरक्षायाः सुदृढाः प्रबन्धाः कृताः सन्ति, येन कार्यक्रमः सुरक्षितः निर्विघ्नश्च सम्पन्नः भवेत्। एतदर्थं केन्द्रीय- राज्य- संस्थाभिः सह मिलित्वा कार्यं क्रियते, विविधस्थानेषु १००० तः अधिकाः आरक्षकाः नियुक्ताः सन्ति। आरक्षकदलेन 'एण्टी-सैबोटाज' परीक्षणं, प्रवेशनियन्त्रणं, सीसीटीवी-निरीक्षणं, मार्गसुरक्षा, आपत्कालिनस्थितीनां निवारणाय सर्वाः आवश्यकीः व्यवस्थाः सज्जीकृताः। विशेषो विषयः अयं यत् सामान्यजनानां कृते कोऽपि स्थायी यातायात-प्रतिबन्धः न प्रवर्तितः, येन स्थानीयनिवासिनः, पर्यटकाः, नित्ययात्रिणश्च विना काठिन्ध्यं गतागतं कर्तुं शक्नन्ति। तथापि, वीवीआईपी गमनागमनकाले कतिपयसमयाय केचन मार्गाः अवरुद्धाः अथवा मार्गान्तरिताः भवितुं शक्नुवन्ति। अस्मिन् समये वैकल्पिकाः मार्गाः

प्रयोक्ष्यन्ते, आवश्यकतानुसारं च भार-वाहनानि अन्यमार्गैर्भ्यः प्रेषयिष्यन्ते। आरक्षकदलेन जनैः प्रार्थितं यत् ते स्वयात्रायाः पूर्वयोजनं कुर्वन्तु तथा च यातायात-आरक्षकाणां निर्देशाणाम् अनुपालनं कुर्वन्तु। सहैव मार्गपार्श्वे अथवा निषिद्धस्थानेषु वाहनस्थापनं न कुर्वन्तु। आपत्कालिन-सेवाः ध्यात्वा रुग्णवाहिकाभ्यः अग्रिदमनवाहनेभ्यश्च सर्वथा प्राथमिकता दीयते, येन कस्यामपि आपत्स्थितौ तत्काले साहाय्यं प्रापयितुं शक्येत। आरक्षकदलेन उपाहारगृह- अतिथिगृह-सञ्चालकाः अपि निर्दिष्टाः यत् ते स्वकीयानाम् अतिथीनां पूर्णं विवरणं धारयन्तु तथा च कस्यापि सन्दिग्ध-प्रवृत्तेः सूचनां तत्कालम् आरक्षकदलाय ददन्तु। एतदतिरिच्य भाटकान्, गृहसहायकांश्च सत्यापितुं अनिवार्यम् उक्तम्। आपणिकाः रेहड़ी- फड़ी- सञ्चालकाश्च स्वपरिसरं स्वच्छं रक्षितुं सुरक्षापरीक्षणं च सहयोगं कर्तुं प्रार्थिताः। सामान्यजनाः अपि उक्ताः यत् ते सार्वजनिकस्थानेषु किमपि वस्तु विना निरीक्षणं न त्यजन्तु,

विकासस्य नाम्ना नेत्रयोः पट्टिकां बद्धुं न शक्नुमः- विक्रमादित्यसिंहः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः
प्रतिनिधिः। लोकनिर्माणमन्त्री विक्रमादित्यसिंहः
अवदत् यत् विकासस्य नाम्ना वयं नेत्रयोः पट्टिकां
बद्धुं न शक्नुमः, विशेषतः तदा यदा देशस्य
आत्मसम्मानस्य सम्प्रभुतायाश्च विक्रयणं
विदेशीयशक्तिभिः सह क्रियते। तेन उक्तं यत्
हिमाचलस्य एषा पवित्रा धरा सर्वदैव स्वाभिमानस्य
साहसस्य च प्रतीका वर्तते। जनसेवकत्वेन
राज्यसर्वकारस्य मन्त्रित्वेन च मम प्राथमिकं कर्तव्यं
वर्तते यत् स्वराज्यस्य विकासाय यथा-सम्भवं
प्रयासं कुर्यामि। अस्मिन् प्रयासे केन्द्रसर्वकारेण सह
सहयोगः एका संवैधानिकी प्रशासनिकी च
आवश्यकता अस्ति।
सङ्घीय-संलघना तदैव सुदृढं भवति यदा केन्द्रं
राज्यं च दलगतराजनीतेः उपरि उत्थाय जनहितार्थं
कार्यं कुरुतः। वयं हिमाचलस्य
आधारभूतसंरचनायै, मार्गैः, नगरविकासाय च
केन्द्रेण सह मिलित्वा कार्यं कर्तुं पूर्णतया
कटिबद्धाः स्मः। वाशिङ्गटन-नगरे आर.एस.एस.
संस्थायाः वरिष्ठपदाधिकारिणः भाजपायाः
पूर्वमहासचिवस्य च राम-माधवस्य रहस्योद्घाटने
लोकनिर्माणमन्त्री विक्रमादित्यसिंहः रविवासरं एतां
प्रतिक्रियाम् अयच्छत्। तेन उक्तं यत् एतेन
पटाक्षेपेण न केवलं अहम् अपितु सः प्रत्येकं
भारतीयः प्रकम्पितः यः 'भारतं प्रथमम्' इति नीतौ
विश्वासं करोति। तेन कथितं यत् राम-माधवेन
एकस्मिन् अन्ताराष्ट्रिय- मञ्चे स्वीकृतं यत् भारतेन
किमपि दृढ-विरोधं विना ५० प्रतिशतं 'टैरिफ'
(Tariff) स्वीकृतम्, अमेरिकायाः प्रभावे आगत्य
ईरान-रूस-सदृशैः पुरातन- विश्वस्त-

सहयोगिभ्यः तैलस्य क्रयणं न्यूनं कर्तुं वा स्थगयितुं
वा सहमतिः कृता। एषा केवलं कूटनीतिक-त्रुटिः
नास्ति, अपि तु तस्याः आर्थिक-स्वायत्ततायाः
समर्पणम् अस्ति यस्यै अस्माकं पूर्वजैः सङ्घर्षः
कृतः आसीत्। विक्रमादित्यसिंहः अवदत् यत्
अस्मभ्यं कथितं यत् अधुना भारतस्य विदेशीनीतिः
'नेत्रेण नेत्रं मिलित्वा' सम्भाषणस्य नीतिः अस्ति,
किन्तु राम- माधवस्य वक्तव्येन अस्य पूर्णस्य
'नैरेटिव' इत्यस्य सत्यता प्रकटिता। यदा भवन्तः
अन्ताराष्ट्रिय- मञ्चेषु स्वव्यापारिक-हितानां रक्षां
कर्तुं न शक्नुवन्ति तथा च मूकवत् बृहद्-करं
स्वीकुर्वन्ति, तर्हि तत् भवतः सुदृढता न अपितु
विवशतां दर्शयति। तेन कठोरः प्रहारः कृतः यत्
एतत् पौरुषं केवलं देशस्य अन्तः विपक्षस्य
दमनार्थं, लोकतान्त्रिक-संस्थानां दुर्बलीकरणाय
तथा च सामान्यजनं भाययितुं प्रयुज्यते।
मन्त्रिणा उक्तं यत् एकतः भारतस्य मध्यमवर्गः
निर्धनजनाः च तैलस्य वर्धमानमूल्यैः त्रस्ताः सन्ति,
अपरतः सर्वकारेण केवलम् अमेरिकां प्रसन्नं कर्तुं
रूस- ईरान- देशाभ्यां प्राप्तव्यस्य अल्पमूल्यस्य
तैलस्य विकल्पः तिरस्कृतः। तेन कथितं यत्
हिमाचलस्य कश्चन उद्यानपालकः (बागवान्)
लघुव्यापारी वा यदा महार्घ-मालवाहनव्ययेन
वर्धमानव्ययेन च पीडितः भवति, तर्हि तस्मै
ज्ञातव्यं यत् अस्य मूलं दिल्ली-नगरस्य तस्यां
दुर्बल- विदेशीनीतौ अस्ति यया अस्माकं आर्थिक-
स्वतन्त्रतायाः विनिमयः कृतः। ५० प्रतिशतं
'टैरिफ' स्वीकरणं अस्माकं निर्यातकानां कृते
मृत्युघटी इव अस्ति।
विक्रमादित्यसिंहः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेश-
सर्वकारः राज्यहितार्थं केन्द्रेण सह प्रत्येकस्मिन्
स्तरे समन्वयम् अकरोत्। वयं विकासस्य राजनीतिं
इच्छामः, विनाशस्य न। किन्तु, वयं तासां त्रुटीनां
विरुद्धं स्वस्मत् उत्थापयितुम् अपि जानीमः याः
अस्माकं देशस्य आधारं दुर्बलं कुर्वन्ति। राम-
माधवस्य वक्तव्यं 'सचेतक-घटी' (Alarm) इव
अस्ति। एतत् तं छद्म-राष्ट्रवादं निरावरणं करोति
यः केवलं भावनाभिः सह क्रीडति किन्तु धरातले
जानुभ्यां नमति। वयं हिमाचलम् अग्रे नेष्यामः,
किन्तु राष्ट्रिय-हितानां बलिं दत्त्वा न। भारतस्य
सम्प्रभुता सर्वोपरि अस्ति तथा च अनया सह
कस्यापि प्रकारस्य सहमतिः न स्वीकरिष्यते।

गीतानिकेतन-आवासीय- विद्यालयस्य विशिष्टा उपलब्धिः

42 छात्रैः संस्कृतविषये शतप्रतिशतम् अङ्कः प्राप्ताः

विद्याभारत्या सञ्चालमानः कुरुक्षेत्रस्थः गीतानिकेतन-
आवासीयविद्यालयः सर्वदा संस्कृतस्य संवर्धनाय समर्पितभावेन
कार्यं करोति। अत्र प्रविष्टाः सर्वेऽपि छात्राः संस्कृताध्ययनं
कुर्वन्ति, तेषां परिणामः अपि सर्वदा श्रेष्ठः भवति। अस्मिन् वर्षे
दशमकक्षायां 42 छात्रैः संस्कृतविषये शतप्रतिशतम् अङ्कान् प्राप्त
नूतनः इतिहासः विरचितः। विद्यालयस्य प्राचार्यः श्री नारायणसिंहः
स्वयम् एकस्यां कक्षायां संस्कृतम् अध्यापयति, तेन कथितं यत्
अस्माकं विद्यालये संस्कृतस्य षड् आचार्याः वर्तन्ते, अत्र सर्वेषां
छात्राणां कृते संस्कृतम् अनिवार्यमस्ति। महोदयेन उक्तं यत्
संस्कृतम् अस्मासु भारतीयत्वं जनयति अपि च प्राचीनज्ञानेन
साकम् अस्मान् नियोजयति, अतः संस्कृतपठनम् अस्माकं कृते
गौरवस्य विषयः अस्ति। महोदयेन सर्वेभ्यः संस्कृताचार्येभ्यः
शुभकामनाः प्रदत्ताः, अग्रिमवर्षेऽपि एतादृशम् ऐतिहासिकं कार्यं
कर्तुं समेऽपि प्रेरिताः। अवसरे अस्मिन् डॉ अमितः धीमान्,
भूपेन्द्रशर्मा, विकासशर्मा, ज्योतिप्रसादः, रविकुमारः च छात्रेभ्यः
उज्वलजीवनस्य शुभकामनाः अयच्छन्।

जौनपुर-जनपदे द्वादश- दिवसीय- संस्कृत- सम्भाषण- शिविरस्य समापनम् अभवत्

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. विदुषी अग्रवालः
उत्तरप्रदेश- संस्कृत- संस्थानद्वारा सञ्चालितस्य
"गृहे गृहे संस्कृतम्" योजनायाः अन्तर्गतं
सञ्चालितस्य द्वादश- दिवसीय- संस्कृत-
सम्भाषण- प्रशिक्षण- शिविरस्य
समापनं शनिवासरे मुन्नीलाल
सोनकरशिक्षणसंस्थानं सैनिककॉलोनी,
कलीचाबाद जौनपुर जनपदे अभवत्। यस्मिन्
विद्यालयस्य प्रबन्धकः सन्तोष- सोनकर-
महोदयः दीपं प्रज्वाल्य मातुः सरस्वती- देव्याः
प्रतिमायाः माल्यार्पणं कृतवान्। प्रशिक्षिका
पूनमसिंहमहोदया सरस्वतीवन्दनां कृतवती।

अस्मिन् अवसरे प्रशिक्षणं प्राप्तवन्तः बालकाः
परिचयम्, वस्तु-परिचयम्, बालगीतम्,
संख्यागीतम् च इत्यादीनि अभियानेन
प्रस्तुतवन्तः। अस्मिन् अवसरे ऑनलाइन-माध्यमेन
संस्थानेन सम्बद्धः डॉ. अनिलगौतममहोदयः
योजनायाः उद्देश्यं संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्
इत्यस्मिन् विषये उद्घोषितवान्। योजनायाः
समन्वयकः धीरजमैठाणी-महोदयः उक्तवान् यत्
संस्कृतभाषा केवलं पाठ्यक्रमे न सीमिता भवेत्,
अपि तु व्यवहारस्य भाषा भवितुम् आवश्यकम्।
अग्रे तेन उक्तं यत् कृत्रिम-बुद्धेः उपयोगेन
संस्कृतशिक्षणम् अधिकं सरलम्,

रोचकं प्रभावी च कर्तुं शक्यते तथा च शिक्षकेभ्यः आह्वानं कृतं यत्
ते आधुनिक-प्रौद्योगिकीम् स्वीकृत्य शिक्षणं नूतन- आयामं
ददतु। ऑनलाइन-माध्यमेन एव सम्बद्धः अस्य योजनायाः प्रभारी
भगवानसिंह चौहानमहोदयः सर्वान् शिक्षकेभ्यः धन्यवादं दत्त्वा
भविष्ये अपि एवमेव परिश्रमेण प्रतिबद्धतया च संस्कृतभाषायाः
प्रचार- प्रसारार्थं प्रेरितवान्। अस्मिन् अवसरे विद्यालयस्य प्रबन्धकः
माननीयं मुख्यमन्त्रिणं योगी- आदित्यनाथमहोदयं धन्यवादं दत्त्वा
उक्तवान् यत् एषा योजना येन संस्कृतभाषा या केवलं ब्राह्मणानां
पूजारिणां च भाषा इति मन्यन्ते स्म, सा अधुना गृहे गृहे प्राप्यते तथा
च पुनर्जीविता भवति। तेन बालकेभ्यः अपि उक्तं यत् ते संस्कृत-
भाषां दैनिक-जीवने उपयुञ्जते। सह प्रशिक्षिकां पूनम-सिंह-
महोदयाम् अपि अस्य योजनायाः सह सम्बद्धत्वाय, लुप्तप्रायायाः
संस्कृतभाषायाः जनपदे प्रचार-प्रसाराय, गृहे गृहे प्रसाराय च
कृतानाम् अथक-प्रयत्नानां कृते च धन्यवादं दत्तवान्। अस्मिन्
अवसरे विद्यालयस्य प्रधानाचार्या, शिक्षिकाः गोल्डी, सेजल, अंजलि
इत्यादयः च उपस्थिताः आसन्। शान्तिमन्त्रस्य पश्चात् शिविरस्य
समापनम् अभवत्।

अष्टत्रिंशदधिकाष्टशतवर्षप्राचीनस्य श्रीरामजानकीमठस्य पुनर्निर्माणस्य शुभारम्भः

जानकीनवम्यां माननीयमुख्यमन्त्रिणा सम्राटचौधरीमहाभागेन आधारशिला स्थापिता, सीतामढी विश्वस्तरीयशक्तिक्षेत्रनिर्माणस्य संकल्पः

हिमसंस्कृतवार्ता:- राघव नाथझा, सीतामढी

जगज्जनन्याः श्रीजानक्याः पावनप्राकट्यदिने
जानकीनवम्याः शुभावसरे शनिवासरे
सीतामढीजनपदस्य राघोपुरबखरीग्रामस्थितस्य
अष्टत्रिंशदधिकाष्टशतवर्षप्राचीनस्य श्रीरामजानकीमठस्य
जीर्णोद्धार- संरक्षण- पुनर्निर्माणार्थं भव्यः
शिलापूजनसमारोहः वैदिकरीतिविधानपूर्वकं
श्रद्धोत्साहसमन्वितः सम्पन्नः। बिहारराज्यस्य
माननीयमुख्यमन्त्री सम्राटचौधरीमहाभागः मठपरिसरम्
आगत्य विधिवत् पूजाऽर्चनां कृत्वा पुनर्निर्माणकार्यस्य
आधारशिलां स्थापयामास। अयं प्राचीनमठः क्षेत्रस्य
प्राचीनतमेषु पूजनीयेषु च धार्मिकस्थलेषु अन्यतमः
गण्यते। दीर्घकालात् उपेक्षितस्य अस्य
ऐतिहासिकस्थलस्य पुनर्निर्माणेन क्षेत्रस्य धार्मिक-
सांस्कृतिक-पर्यटनसम्भावनासु नूतनः आयामः
समुत्पन्नः।

श्रीजानकीजन्मभूमेः आध्यात्मिक- सांस्कृतिक-
नारीशक्ति- वैश्विकचेतनाकेन्द्ररूपेण विकासः अस्ति।
प्रथमचरणम्- श्रीरामजानकीमठस्य भव्यजीर्णोद्धारः
सांस्कृतिकपुनर्स्थापनञ्च भविष्यति। प्राचीनस्थापत्यशैली,
धार्मिककारिणा, ऐतिहासिकपरिचयश्च संरक्ष्य
मठपरिसरस्य पुनर्निर्माणं भविष्यति। यज्ञशाला,
सभागारः, सन्तनिवासः, धर्मशाला, पुस्तकालयः,
अध्ययनकेन्द्रम्, आध्यात्मिकशोधकेन्द्रञ्च निर्मायन्ते।
द्वितीयचरणम्- सीतामढीपावनभूमौ प्रतिदिनं
भूम्यारात्रिकायाः आरम्भः भविष्यति। यथा काश्यां
गङ्गारात्रिका, अयोध्यायां सरय्वारात्रिका च विख्याते स्तः,
तथा सीतामढ्याः भूम्यारात्रिकापि विश्वविख्याता कर्तुं
संकल्पः कृतः।

तृतीयचरणम्- देशस्य एकपञ्चाशत्-शक्तिपीठेभ्यः
पवित्रमृत्तिका अखण्डज्योतिश्च आनीय सीतामढ्यां
दिव्यमखण्डशक्तिपीठं स्थापयिष्यते। तत्र श्रीसीता
भगवतीस्वरूपेण प्रतिष्ठापिता भविष्यति। एतत् शक्तिपीठं
नारीसम्मानस्य, मातृशक्तेः, सनातनपरम्परायाश्च
जीवत्प्रतीकं भविष्यति।

नारीशक्तेः वैश्विककेन्द्ररूपेण सीतामढीविकासः-

परिषदा उद्घोषितं यत् सीतामढी केवलं धार्मिकनगरी न
भविष्यति, अपितु नारीशक्ति- मातृशक्ति-
भारतीयसंस्काराणां विश्वकेन्द्ररूपेण विकसितं भविष्यति।
माता जानकी त्यागस्य, धैर्यस्य, करुणायाः, मर्यादायाः,

साहसस्य, शक्तेश्च अद्वितीया प्रतिमूर्तिः अस्ति।
महिलाजागरणाभियानम्, सांस्कृतिकप्रशिक्षणम्,
वैदिकशिक्षा, आत्मरक्षाप्रशिक्षणम्, नारीनेतृत्वसंगोष्ठयः,
मातृशक्तिसम्मानकार्यक्रमाश्च आयोजयिष्यन्ते।

वैदिकानुष्ठानेन समारोहमहिमा-पूजनानुष्ठानं सनातन-
वैदिक- गुरुकुलदीप- मधुबनीसंस्थायाः तत्त्वावधाने
सम्पन्नम्। आचार्यस्य राजनाथझा महाभागस्य नेतृत्वे
आचार्यैः शिष्यैश्च वेदपाठः, स्वस्तिवाचनम्,
मङ्गलाचरणम्, वैदिककर्मकाण्डश्च सम्पन्नः, येन सम्पूर्णं
वातावरणम् आध्यात्मिकऊर्जया आलोकितम् अभवत्।

सन्तमहात्मनाम् अतिथीनां

च गरिमामयी उपस्थितिः-

समारोहे स्वामीसन्दीपेन्द्रजीमहाराजः, विष्णुस्वामी
भैयाजीमहाराजः, स्वामी
चित्प्रकाशानन्दगिरिजीमहाराजः, स्वामी
चन्द्रमणिमिश्रजी, स्वामीकिशोरीशरणजीमहाराजः,
श्रीकृष्णचामुण्डेश्वरमहर्षिजी इत्यादयः अनेके
सन्तमहात्मानः उपस्थिताः आसन्।
कार्यक्रमे केन्द्रीयराज्यमन्त्री एस. पी.
सिंहबघेलमहाभागः, सांसदः अजयभट्टमहाभागः,
चिन्तामणिमहाराजः, अन्येऽपि गणमान्याः अतिथयः
चोपस्थिताः।

आयोजनसफलतायै योगदानिनां सम्मानः

अस्य भव्यस्य आयोजनस्य सफलतायै
कुमारसुशान्तमहाभागस्य भूमिका अतीव प्रशंसनीया
आसीत्। तस्य कुशलसमन्वयेन, सततपरिश्रमेण,
समर्पितनेतृत्वेन च कार्यक्रमः सुव्यवस्थिततया सम्पन्नः।
राजीवसिंहः, संजीवसिंहः, जयरामविप्लवः,
पंकजकुमारबबलूः, दीपकशर्मा, सन्तोषसर्दारफः,
सदीपडालमिया, नागेन्द्ररायः, राजेशसिंहः,
महन्तरामलीलादासः, पीताम्बरमिश्रः, प्रणशर्मा इत्यादयः
अनेके श्रद्धालवः सक्रियसहयोगं प्रदत्तवन्तः।

देहरादूने संस्कृतभारत्याः उत्तराखण्डस्य प्रान्तसमीक्षा-योजनागोष्ठी सम्पन्ना

हिमसंस्कृतवार्ता:-

देहरादून। संस्कृतभारत्या

उत्तराखण्डप्रदेशे आयोजिता प्रान्तसमीक्षा- योजनागोष्ठी
२०२६ तमवर्षस्य एप्रिलमासस्य २५-२६ दिनाङ्कयोः
देहरादून-नगरे स्थिते “स्वामी रामतीर्थ मिशन” इति
स्थले, कुठालगेट ओल्ड मसूरी रोड इत्यत्र सफलतया
सम्पन्ना। अस्मिन् महत्त्वपूर्णं कार्यक्रमे संस्थायाः
विभिन्नस्तरीनां पदाधिकारिणः कार्यकर्तारश्च सहभागित्वा
आगामिनीनां योजनानां विषये विचारविमर्शं
कृतवन्तः। अस्मिन् कार्यक्रमे केन्द्रीयस्तरीत् श्री
हुलासचन्द्रः (अखिलभारतीय- अभिलेखागारप्रमुखः)
उपस्थितवान्। क्षेत्रीयस्तरे श्री देवेन्द्र पण्ड्यः (क्षेत्रीय
संगठनमन्त्री) डॉ. हरीश गुरुराणी (क्षेत्रीय मन्त्री) अपि
सहभागिनौ अभवताम्। प्रान्तीयस्तरे गौरवशास्त्री (प्रान्त
संगठनमन्त्री), गिरीश जोशी (प्रान्तमन्त्री), डॉ. राघव झा
(प्रान्त शिक्षणप्रमुखः), “स्वामी रामतीर्थ मिशन” इत्यस्य
परमाध्यक्षः डॉ. स्वामि शिवचरणदासः विशेषतया
उपस्थिताः आसन्।

अतिथीनाम् उल्लेखनीयविचाराः

केन्द्रीय- क्षेत्रीय- अधिकारिणः स्वविचारान् प्रस्तुतवन्तः
संस्कृतभाषायाः व्यापकप्रचार-प्रसारे विशेषं बलं
दत्तवन्तः। ते उक्तवन्तः यत् संस्कृतम् केवलं भाषा
नास्ति, अपि तु भारतीयसंस्कृतेः आत्मा अस्ति।
संस्थायाः योजनाबद्धरूपेण कार्यं कृत्वा जन-जनपर्यन्तं

गन्तुं आवश्यकम् इति। प्रान्तीय- अधिकारिणः
कार्यकर्तृन् संगठितरूपेण कार्यं कर्तुं, नवपीढीं संस्कृतेन
संयोजयितुं तथा शिक्षणसंवादसंस्कारकेन्द्राणि
सुदृढीकर्तुं विशेषं प्रेरितवन्तः।

दायित्वघोषणा- कार्यक्रमस्य अवसरे देहरादून तथा
अन्येषु क्षेत्रेषु नूतनदायित्वानां घोषणा कृता।
प्रमुखतया-

नागेन्द्रदत्तव्यासः- प्रान्त कुटुम्ब शिक्षण प्रमुखः,
डॉ. नवीन जसोलः- प्रान्त श्लोकोच्चारण प्रमुखः,
डॉ. प्रदीप सेमवालः- देहरादून विभाग संयोजकः,
आचार्यः माधव पौडेलः- जिलामन्त्री,
आचार्यः नितीश मैठाणी- महानगर मन्त्री,
आचार्यः धीरज मैठाणी- जिला सम्पर्क प्रमुखः,
आचार्यः प्रमोद गौडः- कालसी खण्ड संयोजकः,
आ. अजयप्रसादनैटियालः- यमुनाकालोनी नगरसंयोजकः,
उर्मिला- केदारपुर नगर संयोजिका,
डॉ. बीना पुरोहितः- रायपुर खण्ड संयोजिका,
महेश तिवारी- मसूरी नगर संयोजकः,
डॉ. भारती कन्नौजिया- प्रान्त बालकेन्द्र प्रमुखा,
डॉ. पवन शर्मा- महाविद्यालय प्रमुखः,
विजय त्यागी- हरिद्वार नगर अध्यक्षः,
डॉ. सर्वेश ओझा- नगर मन्त्री,
डॉ. शिवदेवः- नगर सम्पर्क प्रमुखः
गोपेश पाण्डेयः- पिथौरागढ विभाग संयोजकः।

एतेषां सर्वेषां प्रति संस्थायाः विस्ताराय सुदृढीकरणाय च
दायित्वानि प्रदत्तानि। कार्यक्रमे उपस्थिताः सर्वे
पदाधिकारी कार्यकर्तारश्च संस्कृतभाषायाः प्रचारप्रसारे
जनआन्दोलनरूपेण स्थापयितुं संकल्पं कृतवन्तः।
गोष्ठ्याः समापनं उत्साहपूर्णवातावरणे आगामिनीनां
कार्ययोजनानां निर्धारणेन सह सम्पन्नम्।

हिमसंस्कृतवार्ता

असमप्रदेशीय
विज्ञानशिक्षक, नारदोपाध्याय

संस्कृतं मधुरं सदा- ३३

भज्-धातुतः विविधप्रत्ययकारणात् भक्तिः, भजनं, भक्तः इत्यादिपदानां निष्पत्तिर्जायते। यः ईश्वरं भजति, सः भक्तः इत्येतत् घञ्-प्रत्ययान्तं पदमस्ति। भक्तः इत्यस्य तात्पर्यम् अवर्णनीयम्। चराचरस्य समस्तजगतः सृष्टेः महाकारणं परमशक्तिमान् परमेश्वरः कथ्यते। सः अनुपमेयः, अद्वितीयः, महतामपि महत्तमः वर्तते। समस्ताः शास्त्रग्रन्थाः तस्यैव गुणानुवादं कुर्वन्ति। धरातलेऽस्मिन् परम्परया परमप्रेमिणः बहुधा भगवद्भक्त्याः आविभूताः। सम्प्रत्यपि तादृशाः भक्ताः क्वचिद् उपलभ्यन्ते। भक्तानां गुणगानमपि भगवद्गुणगानेन समानम्। भक्तमहिमा अनिर्वचनीयः। लेखेऽस्मिन् किञ्चित् भक्तस्य महिमा प्रस्तोतुं प्रयत्यते। श्रीमद्भागवते श्रीकृष्णः अकथयत्- "प्रिय उद्धव! मदीयः भक्तः कृपापूर्तिः भवति। सः वैरभावेन रहितः भवति, अतः कमपि प्राणिनं सः न द्वेष्टि। सः घोरादपि

घोरं कष्टं दुःखं वा प्रसन्नतापूर्वकं सहते। तस्य जीवनस्य सारभूतं तत्त्वं हि सत्यम्, एवं तस्य मनसि न कापि पापवासना कदापि समायाति। सः समदर्शी एवं सर्वेषां हितैषी भवति। तस्य बुद्धिः कामवासनया लिप्ता, कलुषिता वा न भवति कदापि। सः संयमी, मधुरस्वभावः एवं पवित्रः भवति। सङ्ग्रह-परिग्रहादिभ्यः सर्वथा दूरे तिष्ठति। कस्यापि वस्तुनः प्राप्त्यर्थं सः न प्रचेष्टते। परिमितं भोजनं करोति, एवं सदा शान्तः भवति। तस्य बुद्धिः स्थिरा भवति। तस्य केवलं मयि हि आलम्बनं भवति, एवं सः आत्मतत्त्वस्य चिन्तनेन सह सदा संलग्नः भवति। सः प्रमादरहितः, गम्भीरस्वभावः, तथा धैर्यवान् भवति। बुभुक्षु, पिपासा, शोकः, मोहः, जन्म, मृत्युः चेति षडपि तत्त्वानि तस्य वशीभूतानि भवन्ति। सः स्वयं कदापि, कस्मादपि, कीदृशमपि सम्माननं न अपेक्षते, परन्तु परेभ्यः आदरं ददाति। मद्भिषयकं तात्त्विकवचनम् इतरेभ्यः प्रदातुं, ज्ञापयितुं वा सः महान् निपुणः भवति, सर्वैः सह मित्रतायाः व्यवहारं करोति। तस्य हृदयं करुणया पूर्णं भवति। मत्सम्बद्धस्य तत्त्वस्य यथार्थकं ज्ञानं तस्मिन् उपलभ्यते। अन्ततोगत्वा सः मामेव प्राप्नुयादिति, शुभम्।

"भो पशवः! मा भीताः भवत। अहं ब्रह्मणा अर्धैव नियुक्तः अस्मि। सः अवदत् यत् इदानीं वने कश्चित् राजा नास्ति, अतः त्वं गत्वा सर्वेषां रक्षणं कुरु। अतः अहम् अद्य युष्माकं राजा अस्मि।"

सिंह-व्याघ्र-गजादयः सर्वे तस्य नीलवर्णं दृष्ट्वा तं देवरूपं मत्वा तस्य आज्ञापालनं कर्तुं आरब्धवन्तः। शृगालः सिंहं 'सेनापतिं' कृतवान्, अन्येभ्यः अपि पदानि दत्तवान्। परन्तु सः स्वजातीयान् शृगालान् पश्यन् एव वनात् निष्कासितवान्, येन तस्य रहस्यं केपि न जानीयुः।

३. रहस्योद्घाटनम्

एवमेव कश्चित् कालः व्यतीतः। एकदा सः नीलशृगालः राजसभायां उपविष्टः आसीत्। तस्मिन्नेव समये दूरे केचन शृगालाः उच्चैः 'हूँ-हूँ' इति शब्दं (शृगाल-नादम्) कुर्वन्ति स्म।

तस्य शब्दं श्रुत्वा चण्डरवः आत्मानं नियन्त्रयितुं न शक्तवान्। स्वभाववशात् सः अपि उच्यते उच्चैः शृगालशब्देन सह शब्दं कर्तुं आरब्धवान्। तस्य शब्दं श्रुत्वा सर्वे पशवः आश्चर्यचकिताः अभवन्। ते अजानन् यत् एषः कोऽपि देवदूतः नास्ति, अपितु सामान्यः शृगालः एव अस्ति।

४. अन्तः (परिणामः)

सिंहः व्याघ्रः च कुद्वाः भूत्वा अवदन्— "अनेन धूर्तेन अस्माकं वञ्चना कृता!" इति उक्त्वा सर्वे पशवः तस्य उपरि प्रहारं कृतवन्तः, सः च तत्रैव मृतः।

शिक्षा (Moral)

यः स्वभावो हि यस्य अस्ति, स नित्यं दुरतिक्रमः। श्वानं यदि क्रियते राजा, स किं नाश्रात्युपानहम्॥ (अर्थः यस्य यः स्वभावः भवति, तस्य त्यागः कठिनः अस्ति। यदि कश्चित् कुक्कुरः राजा अपि क्रियते, तर्हि सः चर्मनिर्मितं पादत्राणं (जूता) चर्वयितुं न त्यजति।)

॥ॐ॥ "विनोदकणिका" 🤖

{१} प्रतिवेशिनी- भवत्या चलवाणी उत्तमा अस्ति।

पत्नी- मम भ्राता दत्तवान्। चत्वारिंशत् सहस्र-रूप्यकाणि अस्ति।

प्रतिवेशिनी- भवत्या ग्रैवेयकम् अपि उत्तमम् अस्ति।

पत्नी- पतिः क्रीत्वा दत्तः। अस्य मूल्यम् सार्धलक्षरूप्यकाणि अस्ति।

प्रतिवेशिनी- भवत्या पतिः अपि उत्तमः अस्ति।

पत्नी- मम पिता अक्रीणत् च दत्तः। अस्य मूल्यं चत्वारिंशत् लक्षरूप्यकाणि अस्ति। 🤖 🤖 🤖

{२} एकः वृद्धः मार्गं गच्छन् समये आकाशं प्रति पश्यन् आसीत्। तदा स्वयानेन गच्छन्ती महिलायाः यानस्य पुरतः वृद्धः आगच्छति। यानं स्थगयित्वा- सा महिला अवदत्- भो पितामहः! यत्र गन्तुम् इच्छसि तत्र पश्यः। अन्यथा यत्र पश्यन् असि तत्र गमिष्यसि। 🤖 🤖 🤖

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे / महाराष्ट्रम्

हिमसंस्कृतवार्ता: इंद्रधीरजः, हैदराबादः

नीलवर्ण-शृगालस्य कथा

१. नगरप्रवेशः वर्णपरिवर्तनं च
कस्मिंश्चित् वने 'चण्डरवः' नाम कश्चन शृगालः वसति स्म। एकदा बुभुक्षया पीडितः सः आहारान्वेषणाय समीपस्थं नगरं प्रविष्टवान्। तत्र तं दृष्ट्वा कुक्कुराः तं प्रति धावितवन्तः। भीतः शृगालः प्राणरक्षार्थं धावन् एकस्य रजकस्य (धोबी) गृहं प्रविष्टवान्। तत्र नीलरसेन पूर्णं महद् भाण्डं (नाद) आसीत्। धावनवेगेन सः तस्मिन् भाण्डं पतितवान्। यदा सः बहिः निर्गतः, तदा तस्य सम्पूर्णं शरीरं नीलवर्णं जातम्। तं विचित्रवर्णं दृष्ट्वा कुक्कुराः अपि भीताः अभवन्, सः च सुलभतया पुनः वनं प्रत्यागतवान्।

२. वने आधिपत्यम्

वनस्य पशवः तं नीलवर्णं विचित्रं जीवं दृष्ट्वा भीताः अभवन्। शृगालः तेषां भयं ज्ञात्वा चातुर्येण उक्तवान्—

जयपुरस्य राजकीया खगोलीय-विरासतम्: सप्तदशशताब्द्याः विशालं 'एस्ट्रोलेब' यन्त्रं लण्डन-नगरे नीलामी-प्रक्रियायै सज्जम्

जयपुरस्य राजकीयानां सङ्ग्रहाणां बहुमूल्या वैज्ञानिक-विरासतम् अद्य विश्वपटलस्य आकर्षणकेन्द्रं वर्तते। सप्तदशशताब्द्याः निर्मितम् एकं विशालं 'एस्ट्रोलेब' (खगोलीय गणना-यन्त्रम्) आगामि-एप्रिल-मासस्य २९ दिनाङ्के लण्डन-नगरस्य 'सोथबी' (Sotheby's) नीलामी-गृहे वैश्विक-विक्रयाय उपस्थापयिष्यते। पित्तलेन निर्मितं एतत् अद्भुतं यन्त्रं तस्य बहुमुखी-

क्षमतानां कारणात् तस्य कालस्य 'सुपरकम्प्यूटर' तथा सोथबी-संस्थानस्य इस्लामिक-इण्डियन-आर्ट-विभागस्य प्रमुखः 'बेनेडिक्ट कार्टर' महोदयः अवदत् यत् एतत् यन्त्रम् अद्यावधि प्राप्तं विशालतमं दुर्लभं च खगोलीय-उपकरणम् अस्ति। अस्य ऐतिहासिकानि मूलानि जयपुरस्य भूतपूर्व-महाराजस्य सर्वाङ्ग मानसिंह (द्वितीय) महोदयस्य व्यक्तिगत-सङ्ग्रहेण सह सम्बद्धानि सन्ति।

ऐतिहासिकं महत्त्वम्:

विभागस्य प्रमुखः 'बेनेडिक्ट कार्टर' महोदयः अवदत् यत् एतत् यन्त्रम् अद्यावधि प्राप्तं विशालतमं दुर्लभं च खगोलीय-उपकरणम् अस्ति। अस्य ऐतिहासिकानि मूलानि जयपुरस्य भूतपूर्व-महाराजस्य सर्वाङ्ग मानसिंह (द्वितीय) महोदयस्य व्यक्तिगत-सङ्ग्रहेण सह सम्बद्धानि सन्ति।

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- अद्यतने वार्ताकार्यक्रमे भवतां स्वागतम्। नमस्ते काव्ये।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। आम्, मया अनेकाः वार्ताः आनीताः। प्रथमा वार्ता नोयडा-नगरात् प्राप्ता। तत्र एकेन नवनिवासिना नूतनेषु उन्नतभवनेषु जीवनं मलिनवसतिसमृद्धम् इति तुलितम्। तेन एतद्विषये एकं चलचित्रं निर्मितं यत् सर्वैः बहु दृष्टम्।

नन्दिनी- उन्नतभवनेषु अपि तादृशी स्थितिः अस्ति इति मया न चिन्तितम्। एतत् खलु आश्चर्यजनकम्। इदानीं कर्णाटक-राज्यात् अन्या वार्ता मया उच्यते। तत्र एकेन चालकेन स्वत्रिचक्रिका लघुपुस्तकालयरूपेण परिवर्तिता। सा ज्ञानप्रदायिनी त्रिचक्रिका जनैः बहु श्लाघिता।

काव्या- उत्तमः प्रयासः तेन चालकेन कृतः! पठनस्य अभ्यासः सर्वेभ्यः लाभप्रदः। अनन्तरं गया-नगरात् एका वार्ता मया पठिता। तत्रत्यैः शिल्पिभिः हस्तव्यजनस्य शतवर्षप्राचीना कला अद्यापि संरक्षिता। नवीनशीतयन्त्राणां समये अपि सा परम्परा तैः न त्यक्ता।

नन्दिनी- अतीव शोभनम्! प्राचीनायाः परम्परयाः रक्षणं तैः शिल्पिभिः सम्यक् कृतम्। अन्ते मया अपि एका प्रेरणादायिका वार्ता श्रुता। बिहार-राज्ये एकेन दृष्टिहीनेन शिक्षकेण सहस्राधिकछात्राः पाठिताः। विद्यादानाय सः प्रतिदिनं क्रोशद्वयपरिमितं दूरं पङ्क्याम् एव चलितवान् अस्ति।

काव्या- अहो! तस्य शिक्षकस्य निष्ठया सर्वे जनाः प्रेरिताः। सर्वाः वार्ताः अतीव रोचकाः अनुभूताः। धन्यवादः।